

"Güyâ madde inceledikçe, bizim maddiyâtımızdan uzaklaştıkça, ruh âlemine, hayat âlemine, şuur âlemine yaklaşıyor gibi, hararet-i ruh, nur-u hayat daha şiddetli tecellî ediyor..." İzah eder misiniz?

Maddenin inceleşmesi ve bizim maddiyatımızdan uzaklaşmasını, iman, ahlak, fazilet, marifet ve ibadetle; insanın manevi terbiyeden geçerek, manen yükselmesi ve Allah'a manen yaklaşması diye anlamalıyız. Terbiye ciddi bir kanundur. Terbiyeden geçen her şey inkişaf eder, kıymetlenir, nüfuz ve derinliği artar.

Sadece suali maddi zayıflık ve incelme olarak anlamak yanlış olur. Zira zayıf olup maddi ağırlığı asgaride olan kâfirler, isyankârlar ve gafiller olduğu gibi; zayıf olmayan, maddesi yerinde olan ehl-i iman, ehl-i takva ve evliyalar da mevcuttur.

Demek ki maddenin inceleşmesini ve maddiyattan uzaklaşmasını, "terbiyeden geçme ve işlenme" anlamında değerlendirmeliyiz.

Mesela kum; sakil, maddi ve kesif bir şey iken, terbiyeden geçtikten sonra ve kendi maddiyatından, yani terbiye ile kumluktan uzaklaştıktan sonra cam, gözlük, mercek ve mikroskop camı oluyor. Dolayısıyla kıymetleniyor, yükseliyor, şeffaflaşıyor ve yaptığı işlerle büyük icraatlar ve faaliyetler meydana geliyor. İşte bu güzel ve fevkalade işler, terbiye edilmemiş olan camın ham ve asıl maddesi olan kum ile olmaz.

İşte nefs-i insaniye ve maddiye; manevi murakabe ile terbiyeden geçtikçe, maddiyatın kayıt ve kuyutlarından Kurtulup, bir nevi letafet kesbediyor. Latif olan alemlerin ve maddelerin vaziyetine yaklaşıyor. O zaman hayat ve ruh mahkum ve mahpus olmuyor. Kanatlarını mazi ve müstakbele açıyor. Hakikatlerin keşfi suhuletle nasip oluyor. Yani kalp ve ruhun, inbisatlı olan derece-i hayatına giriyor.

İnsan gözü, maddi ve et parçası olmakla nasıl ki görüyor ise; terbiye ile, nefs-i insaniye kesafet ve sakillikten kurtulup, latefet kesb ederek ruhun ve hayatın serbest inkişaf ve inbisatına vesile oluyor.

Nefs-i emmarenin sakil ve ağır barikat ve surlarından, manevi hayat ve ruh kurtuluyor. İhatası, şumulu, sirayeti ve basireti artıp hayat ve ruh, mana ve vucub alemleri ile irtibata geçiyor. Cüzi ve cüz iken küllileşiyor.

Ayrıca maddenin fiziken de zayıflaması ve incelmesi; içindeki mana ve mahiyetin ziyadeleşmesine ve kuvvetleşmesine sebep oluyor.

Bir mikrobun rızkını ve arkadaşını görmesi ve onunla yaşaması, bizlerin ise; onları

---

göremememiz ve maddiyatımız arttıkça, içindeki hakikatin zayıflaması ve hantallaşması da ayrı bir izahtır. **Fakat esas olan, insanın terbiyeden geçip manen terakki etmesi diye anlayabiliriz.**